

สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสน*

ภัทธีดา บุญขวลิต

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

Email: patthida.b@rumail.ru.ac.th

รับบทความ 29 กรกฎาคม 2568 แก้ไขบทความ 7 พฤศจิกายน 2568 ตอรับ 10 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากเหวียดเกี้ยวจำนวน 6 คน เป็นเพศชาย 3 คนและเพศหญิง 3 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากคำทดสอบภาษาเวียดนามจำนวน 248 คำ โดยพิจารณาระดับเสียงสูงต่ำ การเปลี่ยนระดับเสียง การหยุดกั๊กที่เส้นเสียง และค่าระยะเวลา ผลการวิจัยพบว่าระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวมี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ngang/ŋa:ŋ¹/, huyén/hwie:n²/, sác/sak³/, hòi/hoi⁴/, ngă/ŋa:⁵/ และ năng/nan⁶/ เทียบกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ มีสัทลักษณะที่เฉพาะเจาะจงคือ สัทลักษณะเสียง ngang เป็นเสียงกลางระดับ ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ สัทลักษณะเสียง huyén เป็นเสียงกลางตก ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นกลาง สัทลักษณะเสียง sác เป็นเสียงกลางขึ้น ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและเป็นเสียงกลางตกขึ้น ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นกลาง สัทลักษณะเสียง hòi เป็นเสียงกลางตกขึ้นตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ และเป็นเสียงกลางตก-หยุดกั๊กที่เส้นเสียง ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นกลาง สัทลักษณะเสียง ngă เป็นเสียงกลางตกขึ้น-หยุดกั๊กที่เส้นเสียง มีการเปลี่ยนระดับเสียงตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ และสัทลักษณะเสียง năng เป็นเสียงกลางตก มีการเปลี่ยนระดับเสียงตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นใต้ แต่ไม่ปรากฏการหยุดกั๊กที่เส้นเสียง ในขณะที่เสียงกลางตกขึ้นมีการเปลี่ยนระดับเสียงตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นใต้ แต่กลับปรากฏการหยุดกั๊กที่เส้นเสียงขึ้นมามีด้วย โดยบางรูปแปรของเสียง sác, hòi และ ngă มีระดับเสียงสูงกว่าในภาษาเวียดนามเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนถือเป็นการผสมผสานสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นหลักซึ่งสอดคล้องกับภูมิหลังของชุมชนญวนสามเสนที่มีการเคลื่อนย้ายของเหวียดเกี้ยวและผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อยู่หลายครั้ง

คำสำคัญ สำเนียง วรรณยุกต์เวียดนาม ภาษาเวียดนาม เหวียดเกี้ยว

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสน” โดยทุนอุดหนุนจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง งบประมาณประจำปี 2567

Vietnamese Accent of Viet Kieu in the Yuan Samsen Community*

Patthida Bunchavalit

Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Thailand

Email: patthida.b@ru.ac.th

Received 29 July 2025; revised 7 November 2025; accepted 10 November 2025

Abstract

This research aimed to analyze the Vietnamese accent of Viet Kieu in the Yuan Samsen community in Bangkok. The data were collected from six Viet Kieu, consisting of three males and three females, by eliciting 248 Vietnamese words during interviews, with attention to pitch, contour, glottalization, and duration. The findings revealed that the Vietnamese tonal system of Viet Kieu has six tones: ngang/ŋaːŋ¹/, huyền/hwɛːn²/, sắc/sak³/, hỏi/hɔiː⁴/, ngã/ŋaː⁵/, and nặng/naŋ⁶/, which is the same number as in Northern Vietnamese, with specific phonetic characteristics. The characteristic of ngang is a mid-tone corresponding to Northern Vietnamese. The characteristic of huyền is a mid-falling tone corresponding to Central Vietnamese. The characteristic of sắc is a mid-rising tone corresponding to Northern Vietnamese, while the mid-falling-rising tone has a contour corresponding to Central Vietnamese. The characteristics of hỏi are a mid-falling tone corresponding to Northern Vietnamese, and a mid-falling-glottal stop contour corresponding to Central Vietnamese. The characteristic of ngã is a mid-falling-upward tone with a glottal stop that has a contour corresponding to Northern Vietnamese. The characteristic of nặng is a mid-falling tone with a contour corresponding to Northern and Southern Vietnamese, but it does not occur with a glottal stop, while the mid-falling-upward tone has a contour corresponding to Southern Vietnamese with an accompanying glottal stop. The pitch of some variants of sắc, hỏi, and ngã is higher than what is typically found in the Vietnamese tone system. The Vietnamese tones of Viet Kieu in the Yuan Samsen community are considered a blend of phonetic characteristics from the three main Vietnamese dialects, consistent with the background of the Yuan Samsen community, which has experienced multiple periods of migration of Viet Kieu and people of various ethnicities.

Keywords: accent, Vietnamese tones, Vietnamese language, Viet Kieu

* This article is part of research entitled “Vietnamese Accent of Viet Kieu in Yuan Samsen Community” funded by the Faculty of Humanities of Ramkhamhaeng University in the fiscal year 2024

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวเวียดนามอพยพหรือเหวียดเกี้ยว (Việt kiều; [viət'kiəw]) ที่อาศัยอยู่ในชุมชนญวนสามเสนถือเป็นชุมชนชาวเวียดนามที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเก่าแก่มากที่สุดในประเทศไทย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2551) บรรพบุรุษของเหวียดเกี้ยวกลุ่มนี้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 นอกจากนั้นยังมีชาวจีนไหหลำ ชาวเขมร และชาวโปรตุเกสที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยในพื้นที่นี้ด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะตลาดอาหารเวียดนามยามเช้าของทุกวันอาทิตย์ถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารเวียดนามในประเทศไทยที่ยังคงอยู่ จากการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้นพบว่าเหวียดเกี้ยวในชุมชนแห่งนี้ยังสามารถสื่อสารด้วยภาษาเวียดนามได้ โดยเป็นการสืบทอดภาษาจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ได้เรียนอย่างเป็นทางการจากสถาบันการศึกษา จากการวิเคราะห์ด้วยการฟังเสียงยังไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นภาษาเวียดนามสำเนียงถิ่นใด ทั้งนี้ด้วยภูมิหลังของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมจากไทย จีน โปรตุเกส และเขมร ภาษาเวียดนามของเหวียดเกี้ยวย่อมมีการสัมผัสภาษากับภาษาต่าง ๆ เกิดการผสมผสานความหลากหลายระหว่างภาษา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม (Multiple identities) ทำให้ภาษาเวียดนามและสำเนียงเวียดนามในชุมชนนี้มีเอกลักษณ์และแตกต่างจากสำเนียงเวียดนามในประเทศเวียดนาม มีเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งมีคุณค่าทางภาษาศาสตร์สังคมอย่างยิ่งและถือเป็นมรดกทางภาษาซึ่งแสดงถึงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยของชาวเวียดนามได้อย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสน โดยศึกษาจากสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม ได้แก่ ระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) การเปลี่ยนระดับเสียง (contour) การหยุดกักที่เส้นเสียง (glottalization) และค่าระยะเวลา (duration) มีสมมติฐานคือ สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนมีความแตกต่างจากสำเนียงดั้งเดิมของเวียดนามเนื่องจากการสัมผัสภาษากับภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ในชุมชน เช่น ภาษาจีน ภาษาโปรตุเกส และภาษาเขมร ตั้งแต่อดีตถือเป็นงานวิจัยแรกที่ศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในเขตกรุงเทพมหานครอันเป็นมรดกทางภาษาซึ่งกำลังจะสูญหายไปไม่ช้านี้ เนื่องจากเหวียดเกี้ยวกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยลงและอายุมากแล้ว

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในประเทศไทยมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยซึ่งมีเหวียดเกี้ยวอาศัยอยู่มากที่สุด งานวิจัยของเฉลิมชัย ชัยชมภู (2543) พบว่าสำเนียงของเหวียดเกี้ยวในพื้นที่ 14 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยคือสำเนียงเวียดนามถิ่นเหนือและเวียดนามถิ่นกลาง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Phatcharaphong Phubetpeerawat (2014) ที่พบว่ากลุ่มเหวียดเกี้ยวสูงอายุในจังหวัดนครพนมสื่อสารด้วยสำเนียงถิ่นเหนือในขณะที่กลุ่มเหวียดเกี้ยวอายุน้อยสื่อสารด้วยสำเนียงถิ่นกลาง โดยรวมหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă และ hòi เข้าด้วยกัน นอกจากนั้นยังพบคุณลักษณะน้ำเสียง (voice quality) ในบางรูปแปรของหน่วยเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม แต่คุณลักษณะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นปกติในระดับหน่วยเสียง (phoneme) โดยเฉพาะหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngăng เท่านั้นที่ไม่มีรูปแปร การสัมผัสทางภาษาก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในพื้นที่นี้ งานวิจัยนี้ใช้คำทดสอบเพียง 6 คำจาก 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ma/ma:¹/, mà/ma:²/, má/ma:³/, mả/ma:⁴/, mǎ/ma:⁵/ และ ma/ma:⁶/ ซึ่งไม่อาจเป็นตัวแทนของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้งหมดได้อีกทั้งใช้การฟังในการวิเคราะห์หน่วยเสียงซึ่งอาจได้ผลการวิจัยทางภาษาศาสตร์ที่ไม่แม่นยำ ในขณะที่เหวียดเกี้ยวในจังหวัดมุกดาหาร (Phatcharaphong Phubetpeerawat, 2022) สื่อสารกันด้วยสำเนียงถิ่นกลาง แต่กลับปรากฏหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă ซึ่งไม่มีในระบบเสียงภาษาเวียดนามถิ่นกลางในเหวียดเกี้ยวกลุ่มนี้ นอกจากนั้นยังพบว่าหน่วยเสียงวรรณยุกต์ hòi มีสัทลักษณะเสียงเช่นเดียวกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngăng ซึ่งในพื้นที่จังหวัดเหงะอานและท่าตั้งในภาคกลางของเวียดนามหรือที่เรียกว่า “เหงะตั้ง” (Nghệ Tĩnh) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă และ ngăng ทับซ้อนกัน ในขณะที่เมืองเว้ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă และ hòi ทับซ้อนกันหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă (Hoàng, 2009) ด้วยเหตุนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่าสำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยใช้สำเนียงถิ่นเว้

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในจังหวัดอุดรธานีของ Songgot Paanchiangwong (2010) ผลการวิจัยพบว่าการแทรกแซงภาษา (language interference) และการสัมผัสภาษา (language contact) กับภาษาไทยทำให้หน่วยเสียงวรรณยุกต์เวียดนามเปลี่ยนไปคือ สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ ngă ของเหวียดเกี้ยวรุ่นที่ 1 และเหวียดเกี้ยวรุ่นที่ 2 ตรงกับสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ ngă ใน

ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ และสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ hòi ของเหวียดเกวี่ยนที่ 1 ตรงกับสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ hòi ในภาษาเวียดนามถิ่นกลาง ซึ่งตรงข้ามกับสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ hòi ของเหวียดเกวี่ยนที่ 2 ที่มีรูปแปรถึง 3 รูปแบบ พบการใช้สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์จั่วในภาษาไทยออกเสียงแทนที่เสียงวรรณยุกต์ hòi

เช่นเดียวกับงานวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามเหวียดเกวี่ยนในจังหวัดนครพนมของ Patthida Bunchavalit (2021) ที่พบว่าการแปรของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกวี่ยนในจังหวัดนครพนมเกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในคือความแตกต่างของระบบภาษาและปัจจัยภายนอกคือการสัมผัสภาษา โดยหน่วยเสียง sác, hòi, ngă และ năng มีรูปแปรมากที่สุด ในขณะที่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngang และ huyền นั้น เหวียดเกวี่ยนยังคงสัทลักษณะเดิมไว้ได้ มีความแตกต่างเพียงเรื่องระดับเสียงในหน่วยเสียง ngang เท่านั้น

นอกจากนั้นระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยของ Nguyễn (2016) ที่ศึกษาภาษาถิ่นเหมื่องกิมเถื่อง (Muồng Kim Thuợng) ในจังหวัดผู้เถาะของประเทศเวียดนาม โดยใช้คำทดสอบพื้นฐาน EFEO-CNRS-SOAS word list ของ Ferlus ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำวิธีการลงภาคสนามและการเก็บข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ได้แก่ ความเป็นมาของชุมชนญวนสามเสน ระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามในการจำแนกภาษาถิ่นภาษาเวียดนาม การแปรของภาษา การสัมผัสภาษา และการแทรกแซงภาษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาของชุมชนญวนสามเสน

ชาวญวนหรือชาวเวียดนามในชุมชนแห่งนี้ถือเป็นญวนเก่า เป็นชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ตรงกับสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, 2521) ตามหลักฐานหมู่บ้านสามเสนปรากฏขึ้นเมื่อมีทหารอาสาชาวโปรตุเกสเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เป็นชุมชนที่มีผู้สืบเชื้อสายมาจากชาวโปรตุเกสอาศัยสืบเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวเขมรที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเมื่อปี พ.ศ. 2325 (ค.ศ. 1782) ไปอยู่ร่วมกับผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากชาวโปรตุเกสที่หมู่บ้านสามเสน ในเวลาต่อมาเรียกคนสองกลุ่มนี้ว่าชาวเขมรและเรียกพื้นที่นี้ว่าบ้านเขมร

เมื่อมองย้อนดูเหตุการณ์ระหว่างไทยและเวียดนาม จากสงครามในประวัติศาสตร์ไทยกับเวียดนามไม่ได้มีสงครามกันโดยตรง แต่ที่จริงแล้วมีความสัมพันธ์อันดีมาตั้งแต่

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างพ.ศ. 2326-2327 (ค.ศ. 1783-1784) ในเวลานั้นองเชียงสือหรือ Nguyễn Phúc Ánh [ŋwie:n⁵fu:k⁶ʔe:ŋ³] เจ้าเมืองไซ่ง่อนเสียเมืองไซ่ง่อนไป จึงนำพรรคพวกเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารในประเทศไทยเพื่อขอลี้ภัยทางการเมืองจากกบฏเตี้ยเซิน รัชกาลที่ 1 พระราชทานที่พำนักลี้ภัยให้แก่องเชียงสือและส่งกองกำลังสยามพร้อมทั้งเรือรบเข้าช่วยปราบกบฏเตี้ยเซิน แม้การช่วยเหลือนี้จะไม่สัมฤทธิ์ผล แต่องเชียงสือก็ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ มีหลักฐานเป็นภาพองเชียงสือนั่งขัดสมาธิในแถวแรกขณะเข้าเฝ้าฯ รัชกาลที่ 1 แขนงไว้ในพระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องเชียงสือพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 4 ปี จนเมื่อพ.ศ. 2330 (ค.ศ. 1787) ได้เขียนสาส์นทูลลารัชกาลที่ 1 ออกจากไทยเพื่อกลับไปกู้บ้านเมือง โดยได้รับการช่วยเหลือจากกองทหารฝรั่งเศสของบาทหลวงปีญ เดอแบนแฮน องเชียงสือจึงตอบแทนด้วยการให้ความสะดวกเรื่องการค้าและเผยแผ่ศาสนาคริสต์แก่ฝรั่งเศส ในช่วงนั้นจึงมีชาวเวียดนามเข้ารับนับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมาก

หลังจากพระเจ้ายาลอง (องเชียงสือ) สวรรคต (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี, 2494, น. 47) พระเจ้ามิงห์หม่าง (Minh Mang) [miŋ¹maŋ³] พระโอรสองค์ที่ 4 ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2363 (ค.ศ. 1820) ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 พระองค์นับถือลัทธิขงจื้อและนิยมวัฒนธรรมจีน อีกทั้งระแวงว่าชาวฝรั่งเศสจะช่วยเหลือกบฏ จึงทรงเกลียดชังชาวฝรั่งเศสและไม่สนับสนุนบรรดาบาทหลวงอีกต่อไป ใน พ.ศ. 2367 (ค.ศ. 1824) พระเจ้ามิงห์หม่างประกาศห้ามมิให้ชาวเวียดนามนับถือคริสต์ศาสนา หากผู้ใดขัดขืนจะมีโทษถึงประหารชีวิต ทรงรับสั่งให้ประหารบาทหลวงและชาวคริสต์เป็นจำนวนมาก การกดขี่ข่มเหงและทารุณผู้ที่เข้ารับอย่างหนักนี้ ทำให้มีชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเพื่อหนีภัยจากการถูกปราบปรามด้วยเหตุผลทางศาสนาชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ลิขิต ธีรเวคิน, 2521, น. 6)

จนกระทั่ง พ.ศ. 2376 (ค.ศ. 1833) ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 หลังจากเจ้าพระยาบดินทรเดชายกกองทัพไปตีเวียดนามและได้กวาดต้อนชาวเวียดนามกลับมาด้วย รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธไปอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์พระราชทานที่ดินให้ไปอยู่ที่ตำบลสามเสน (พระครูบริหารอนัมพรต, 2507) ใกล้กับหมู่บ้านเขมรที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารครั้งสมัยรัชกาลที่ 1 เนื่องจากทรงเห็นว่า

ชาวเวียดนามกลุ่มนี้นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกเช่นเดียวกับชาวเขมร และทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโบสถ์หลังแรกชื่อว่าวัดแซงต์ฟรังซัวซาเวียร์ กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสในรัชสมัยพระเจ้ายาโลง (องค์เชียงสือ) เป็นไปอย่างราบรื่น เวียดนามมีความร่วมมือด้านการทหารกับฝรั่งเศสและอนุญาตให้บาทหลวงชาวฝรั่งเศสเผยแผ่ศาสนาคริสต์ได้อย่างเสรี แต่ในช่วงรัชสมัยพระเจ้ามิงห์หม่าง เวียดนามเปลี่ยนไปต่อต้านศาสนาคริสต์ทำให้ฝรั่งเศสใช้เป็นสาเหตุสำคัญในการต่อสู้กับเวียดนาม (ธนโชติ เกียรติณภัทร, 2558)

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ประชาชนจะตั้งถิ่นฐานตามริมฝั่งแม่น้ำลำคลองเป็นหลัก และยังมีกลุ่มชนชาติต่าง ๆ เข้ามาตามนโยบายเพิ่มประชากรของรัฐบาลในขณะนั้น เช่น ชุมชนชาวจีนสำเพ็ง ชุมชนชาวเขมร และชุมชนชาวเวียดนามแถวสามเสน จนกระทั่งต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีการขยายเขตพระนครออกไปถึงสามเสน ทำให้ชุมชนสามเสนกลายเป็นชุมชนสำคัญแห่งหนึ่ง เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีการตัดถนนสามเสนเมื่อ พ.ศ. 2434 (ค.ศ. 1891) ก็ยิ่งทำให้ชุมชนแห่งนี้มีความสำคัญมากขึ้นตามไปด้วย ปัจจุบันชุมชนญวนสามเสนตั้งอยู่ติดถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเวียดนามที่โดดเด่นในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ (ชื่อเดิม : วัดแซงต์ฟรังซัวซาเวียร์) เป็นสถานที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของชุมชนญวนสามเสนซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (งามพิศ สัตย์สงวน, 2551)

2.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามในการจำแนกภาษาถิ่นภาษาเวียดนาม

จากผลการวิจัยล่าสุดของ Nguyễn (2017, p. 17) กล่าวว่า ภาษาเวียดนามจัดอยู่ในกลุ่มเหวียด-เหมื่อง (nhóm Việt - Mường) กลุ่มย่อยเหวียด-จื๊ด (tiểu chi Việt - Chút) สาขามอญเขมร (ngành Mon - Khmer) ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (họ Nam Á) ภาษาตระกูลนี้ เช่น สาขามอญและภาษาเขมร ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ ไม่มีระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์เป็นหน่วยเสียงในภาษา ทำให้ภาษาเวียดนามมีความแตกต่างจากภาษาอื่น ๆ ในตระกูล เนื่องจากภาษาเวียดนามได้พัฒนาระบบเสียงวรรณยุกต์ขึ้นใช้โดยรับอิทธิพลจากภาษาจีน เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมานานนับพันปี อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากภาษาตระกูลภาษาไท-กะได (họ Thái - Kadai) (Nguyễn, 2017 p. 18) และตระกูลออสโตรนีเซียน (họ Nam Đảo) (Trần, 2009) อีกด้วย

นอกจากภาษาในสาขาเวียด-เหมื่องแล้วก็ไม่มีภาษาใดในตระกูลนี้ที่พัฒนาระบบเสียงวรรณยุกต์ขึ้นมาได้อย่างเต็มระบบ มีกระบวนการสำคัญคือการสูญหายของพยัญชนะท้ายซึ่งส่งอิทธิพลต่อการขึ้นลงของระดับเสียงหรือการเปลี่ยนระดับเสียงสูงต่ำ (contour) และการสูญเสียความก้องของพยัญชนะต้นซึ่งส่งอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) (ผณิตรา อีรานนท์, 2556) จนทำให้ภาษาเวียดนามกลายเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ภายใต้ทฤษฎีการกำเนิดวรรณยุกต์ (Tonogenesis) และวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ Matisoff (1973 อ้างถึงใน สุริยา รัตนกุล, 2531)

โสภณา ศรีจำปา (2538) และทรงกต ปานเชียงวงศ์ (2556) ได้จำแนกวรรณยุกต์ภาษาเวียดนามออกเป็น 2 ประเภทตามการเปลี่ยนระดับเสียงของวรรณยุกต์ คือ วรรณยุกต์ระดับ ได้แก่ ngang [ŋaːŋ¹] และ huyền [hwiɛːn²] วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ได้แก่ sắc [sək³], hỏi [hɔiː⁴], ngã [ŋaː⁵] และ nặng [nəŋ⁶] โดยเสียง ngã และ nặng มีลักษณะของเส้นเสียงที่เรียกว่าเสียงกักหรือเสียงหยุดกักที่เส้นเสียงเกิดตอนกลางและตอนท้ายของการเปล่งเสียง การจำแนกดังกล่าวนี้สอดคล้องกับกฎเสียงเรียบ-ไม่เรียบ (bằng-trắc) ซึ่งเป็นการจำแนกประเภทวรรณยุกต์แบบดั้งเดิม เสียงเรียบ ได้แก่ ngang และ huyền เสียงไม่เรียบ ได้แก่ sắc, hỏi, ngã และ nặng นอกจากนี้ยังมีกฎเสียงสูง-ต่ำ (phụ-trâm; bổng-trâm) เสียงสูง ได้แก่ ngang, hỏi และ sắc เสียงต่ำ ได้แก่ huyền, ngã และ nặng ดังแสดงในตาราง 1 กฎดังกล่าวนี้เป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานในการแต่งกาพย์กลอนของเวียดนามอีกด้วย

ตารางที่ 1

การจำแนกประเภทวรรณยุกต์เวียดนามแบบดั้งเดิม

ระดับเสียงสูงต่ำ (pitch, âm vực)	การเปลี่ยนระดับเสียง (contour, âm điệu)				
	เรียบ (bằng)	ไม่เรียบ (trắc)			
สูง (cao, bổng)	ngang	hỏi	sắc ¹	sắc ²	
ต่ำ (thấp, trầm)	huyền	ngã	nặng ¹	nặng ²	

หมายเหตุ. จาก *Ngữ âm tiếng Việt* (p. 76). โดย Đoàn, 2016, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội. และจาก *Phương ngữ học tiếng Việt* (p. 202). โดย Hoàng, 2009, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

¹ คือ ในพยางค์ที่มีหน่วยเสียงท้ายไม่ใช่เสียงกัก /p, t, k/

² คือ ในพยางค์ที่มีหน่วยเสียงท้ายเป็นเสียงกัก /p, t, k/

แนวคิดการจำแนกประเภทวรรณยุกต์เวียดนามแบบดั้งเดิมนี้แตกต่างจากแนวคิดของ Thompson (1985) ที่กล่าวถึงสัทลักษณะการหยุดกักที่เส้นเสียง (glottal stricture; thắt thanh hầu) นอกเหนือจากระดับเสียงสูงต่ำและการเปลี่ยนระดับเสียง ในขณะที่ Nguyễn and Edmonson (1998) ได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะน้ำเสียง (voice quality; chất giọng) และระดับเสียงสูงต่ำเป็นสัทลักษณะเด่นในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามถิ่นเหนือ ในขณะที่ Phạm (2003) มีแนวคิดที่แตกต่างเกี่ยวกับระดับเสียงสูงต่ำว่าไม่สามารถใช้เป็นเกณฑ์จำแนกประเภทวรรณยุกต์เวียดนามได้ มีเพียงลักษณะกล่องเสียงและคุณลักษณะน้ำเสียงเป็นสัทลักษณะที่สำคัญในการจำแนกระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามเช่นเดียวกับแนวคิดของ Nguyễn and Edmonson (1998)

แต่เนื่องจากสัทลักษณะเฉพาะของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามในแต่ละภาษาถิ่นแตกต่างกัน Brunelle (2009) ได้เสนอแนวคิดว่าระดับเสียงสูงต่ำและคุณลักษณะน้ำเสียงเป็นเกณฑ์ที่ใช้จำแนกเฉพาะระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามถิ่นเหนือ ในขณะที่ระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามถิ่นใต้ใช้เพียงระดับเสียงสูงต่ำในการจำแนกประเภท อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย โดยเฉพาะเมื่รวมกับหน่วยเสียงสระหลักจะส่งอิทธิพลต่อพยางค์ ในขณะที่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระเลื่อน /-w-/ มีอิทธิพลต่อหน่วยเสียงวรรณยุกต์น้อย โดยหากหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเป็นแบบเสียงกักและไม่ก้อง (âm tắc vô thanh) จะส่งผลให้การเปลี่ยนระดับเสียงมีข้อจำกัดคือเสียงในช่วงปลายพยางค์จะขาดหายไป หากหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (âm mũi; nasal) หน่วยเสียงสระเลื่อน (semi-vowel; bán nguyên âm) หรือเสียงหยุดกัก (glottal stop/?; âm vị/zêrô/) จะส่งผลให้หน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้นสามารถปล่อยเสียงได้เต็มที่ ดังนั้นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายจึงถือว่ามีอิทธิพลต่อหน่วยเสียงวรรณยุกต์เวียดนามอย่างมาก (Đoàn, 2016, p. 83)

มีแนวคิดหลากหลายเกี่ยวกับการจำแนกภาษาถิ่นเวียดนาม เริ่มจากแนวคิดจำแนกออกเป็น 2 ภาษาถิ่น ได้แก่ แนวคิดของ Maspéro (1912, อ้างถึงใน Hoàng,

2009, p. 87) จำแนกภาษาถิ่นเวียดนามออกเป็นภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นกลาง โดยถือว่าภาษาถิ่นใต้มีต้นกำเนิดมาจากชาวเวียดนามภาคเหนือที่ย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ทางภาคใต้ของเวียดนามได้ไม่นาน ในขณะที่แนวคิดของ Hoàng (1963, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 88) จำแนกภาษาถิ่นเวียดนามออกเป็นภาษาถิ่นเหนือ (ฮานอย) และภาษาถิ่นใต้ (โฮจิมินห์) โดยถือว่าภาษาถิ่นกลางเป็นเพียงภาษาถิ่นย่อยที่เชื่อมต่อระหว่างภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้ และถึงแม้แนวคิดของ Gordina and Bystrov (1970 อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 88) ได้จำแนกภาษาถิ่นเวียดนามออกเป็น 2 ภาษาถิ่นเช่นเดียวกับ Maspéro แต่ก็มี ความแตกต่างกันทางด้านพื้นที่และใช้หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในการจำแนกแนวคิดนี้ได้เพิ่มภาษาถิ่นเว้ซึ่งทำหน้าที่เสมือนพื้นที่กั้นชนระหว่างภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้

สำหรับแนวคิดที่จำแนกภาษาถิ่นเวียดนามออกเป็น 3 ภาษาถิ่น ได้แก่ แนวคิดของ Phan (1914, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 88) จำแนกออกเป็นภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นกลาง และภาษาถิ่นใต้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังคงเน้นย้ำภาษาถิ่นกลางว่าเป็นพื้นที่ร่วมระหว่างภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้ นอกจากนั้น Vü (1982) และ Hoàng (2009) ได้ใช้ระบบเสียงวรรณยุกต์ในการจำแนกภาษาถิ่นออกเป็นภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นกลาง และภาษาถิ่นใต้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์ของ Gordina (1984, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 209) และ Hoàng (1986, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 209) ที่แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนามสอดคล้องและครอบคลุมระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นดังกล่าวข้างต้น แนวคิดการจำแนกภาษาเวียดนามออกเป็น 3 ภาษาถิ่นนี้ได้รับการยอมรับจากวิชาการส่วนใหญ่และยังสอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมของเวียดนาม

นอกเหนือจากระบบเสียงภาษาเวียดนามดังกล่าวแล้ว ภาษาถิ่นเวียดนามยังมีความแตกต่างกันของคำศัพท์และไวยากรณ์ ถึงแม้ว่าความแตกต่างเหล่านี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร แต่ภาษาเวียดนามทุกภาษาถิ่นยังคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะพื้นฐานไม่มากนักน้อย ในงานวิจัยนี้จึงใช้การอธิบายสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนามและหลักเกณฑ์การจำแนกสำเนียงตามภาษาถิ่นภาษาเวียดนามด้วยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของ Hoàng (2009) และการอธิบายสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนามของ Doàn (2016) ซึ่งไม่เพียงแต่อ้างอิงจากผลการวิเคราะห์ทางการฟังด้วยหู แต่ยังอ้างอิงผลการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์อีกด้วย

ทั้งนี้ยังมีแนวคิดจากนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่แบ่งภาษาเวียดนามเป็นภาษาถิ่นต่าง ๆ มากกว่านั้น เช่น Nguyễn (1982, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 89) แบ่งออกเป็น 4 ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นเหนือตอนกลาง ภาษาถิ่นใต้ตอนกลาง และภาษาถิ่นใต้ ในขณะที่ Nguyễn (1950, อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 89) แบ่งออกเป็น 5 ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นกลางตอนบน ภาษาถิ่นกลางตอนกลาง ภาษาถิ่นกลางตอนล่าง และภาษาถิ่นใต้

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่กล่าวว่า ไม่สามารถแบ่งภาษาเวียดนามออกเป็นภาษาถิ่นต่าง ๆ ได้ด้วยเหตุผลว่า หากพิจารณาภาษาเวียดนามจากภาคเหนือถึงภาคใต้แล้วนั้น จะเห็นถึงสภาวะความต่อเนื่องจากพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง โดยภาษาที่ใช้ในเมืองใหญ่ เช่น ฮานอย หิ่ว เว้ ดานัง หรือโฮจิมินห์ซึ่งถือเป็นตัวแทนภาษาของแต่ละภูมิภาคนั้น ๆ (Thompson, 1965 อ้างถึงใน Hoàng, 2009, p. 90)

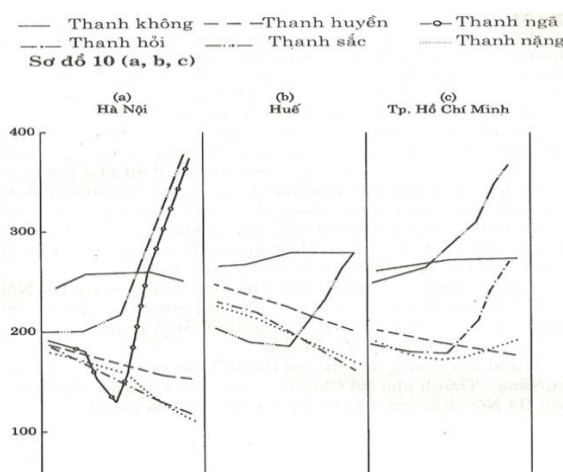
อย่างไรก็ดี แนวคิดของ Hoàng (2009) ซึ่งจำแนกภาษาถิ่นเวียดนามออกเป็น 3 ถิ่นหลัก คือ ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ (ฮานอย) ภาษาเวียดนามถิ่นกลาง (เว้) ภาษาเวียดนามถิ่นใต้ (โฮจิมินห์) โดยใช้ระบบเสียงวรรณยุกต์ในการจำแนกนั้นถือเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด โดยมีค่าความถี่มูลฐานจากผลการวิเคราะห์ด้วยเครื่อง sonograph โดย Hoàng (Hoàng, 2009, p. 214) ดังแสดงในภาพที่ 1 และสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นหลักดังแสดงในตาราง 2 อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมที่ใช้อธิบายสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนาม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เรืองเดช ปิ่นเชื้อนชาติย์ (2525) ความแตกต่างของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นหลักนี้ถือเป็นสัญลักษณ์พื้นฐานที่สามารถจำแนกภาษาถิ่นภาษาเวียดนามได้ชัดเจนที่สุด ทั้งนี้ยังสามารถแยกเป็นภาษาถิ่นย่อยซึ่งมีความหลากหลายสำเนียงตามพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค อย่างไรก็ตามยังมีเกณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้จำแนกภาษาถิ่น ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงสระหลัก หน่วยเสียงสระเลื่อน และหน่วยเสียงผสมระหว่างสระและพยัญชนะท้าย (vân) ในการจำแนกภาษาถิ่นภาษาเวียดนาม (Hoàng, 2009) รวมทั้งความแตกต่างระหว่างคำศัพท์และไวยากรณ์ในแต่ละภาษาถิ่นอีกด้วย (Hồng, 1957 อ้างถึงใน Trính, 2007, p. 79)

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นเวียดนามมีความแตกต่างกันในด้านจำนวนและสัญลักษณ์ เสียงวรรณยุกต์ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือมี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ngang, huyền, sắc, hỏi, ngã และ nặng ในขณะที่ภาษาเวียดนามถิ่นกลางและภาษาเวียดนามถิ่นใต้มีเพียง 5 หน่วยเสียง ได้แก่ ngang, huyền, sắc, hỏi และ nặng กล่าวคือ ภาษา

เวียดนามถิ่นกลางและภาษาเวียดนามถิ่นใต้ไม่มีเสียง ngũ โดยเสียง ngũ ในสำเนียงถิ่นเหงะ-ติง (Nghê - Tinh) ทับซ้อนกับเสียง ngãng ส่วนเสียง ngũ ในสำเนียงถิ่นเว้ทับซ้อนกับเสียง hỏi (Hoàng, 2009, p. 211) ในขณะที่เสียง ngũ ในภาษาเวียดนามถิ่นใต้มีสัทลักษณะผสมระหว่างเสียง hỏi และ ngũ ของภาษาเวียดนามถิ่นเหนือหรืออาจเรียกว่าเสียง hỏi - ngũ (Hoàng, 2009, p. 213)

ภาพที่ 1

ค่าความถี่มูลฐานเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นหลัก ได้แก่ ฮานอย (a) เว้ (b) โฮจิมินห์ (c)

หมายเหตุ. จาก *Phương ngữ học tiếng Việt* (p. 214). โดย Hoàng, 2009, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

ตารางที่ 2

สัทลักษณะวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่น (Hoàng, 2009)

วรรณยุกต์	ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ	ภาษาเวียดนามถิ่นกลาง	ภาษาเวียดนามถิ่นใต้
ngang	กลางระดับ	สูงระดับ	สูงระดับ
huyền	ต่ำตก	กลางตก	ต่ำระดับ
sắc	กลางขึ้น	ต่ำตกขึ้น	สูงขึ้น

ตารางที่ 2

สัทลักษณะวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่น (Hoàng, 2009) (ต่อ)

วรรณยุกต์	ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ	ภาษาเวียดนามถิ่นกลาง	ภาษาเวียดนามถิ่นใต้
hỏi	ต่ำตกขึ้น	ต่ำตก-หยุดกักที่เส้นเสียง	ต่ำขึ้น
ngã	ต่ำตกขึ้น- หยุดกักที่เส้นเสียงตอนท้าย	*, **	×
nặng	ต่ำตก- หยุดกักที่เส้นเสียงตอนท้าย	กลางตก- หยุดกักที่เส้นเสียง	ต่ำตกขึ้น

หมายเหตุ

* เสียงวรรณยุกต์ ngã ในพื้นที่หะเงะ - ดิ่ง (จังหวัดหะเงะอันและห่าดิ่ง) ทับซ้อนกับเสียงวรรณยุกต์ nặng

** เสียงวรรณยุกต์ ngã ในพื้นที่เมืองเว้ทับซ้อนกับเสียงวรรณยุกต์ hỏi

× ไม่ปรากฏหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น

2.3 การแปรของภาษา การสัมผัสภาษา และการแทรกแซงภาษา

การแปรของภาษา (language variation) เป็นธรรมชาติของภาษาอย่างหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายทางภาษาหรือที่เรียกว่ารูปแบบแปร (variant) หรือการที่มีรูปแบบ ตั้งแต่สองรูปแบบขึ้นไปในภาษาที่สามารถใช้แทนกันได้โดยไม่เปลี่ยนความหมาย การแปรของภาษาหมายถึงความแตกต่างของรูปภาษาที่เกิดขึ้นในยุคสมัยเดียวกัน โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากการแปร (จรัลวิไล จรูญโรจน์, 2557, น. 132) การเปลี่ยนแปลงทางภาษาเกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลทางสังคมซึ่งเป็นที่ได้จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหันแต่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป (gradual change) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านระบบเสียงและไวยากรณ์ การสัมผัสภาษาเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดการแทรกแซงภาษาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษา (language change)

นอกจากนั้นการแปรของภาษายังทำให้เกิดภาษาประเภทต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า วิธภาษาถิ่น (regional variety) หรือภาษาถิ่น (dialect) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556, น. 19) ภาษาที่ใช้กันในแต่ละพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ย่อมมีความแตกต่างกัน แม้แต่ในประเทศไทยก็ยังสามารถจำแนกภาษาออกเป็น 4 ถิ่น คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นใต้ ในประเทศเวียดนามก็เช่นกัน ภาษาเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 ภาษาถิ่นหลัก ได้แก่ ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ ภาษาเวียดนามถิ่นกลาง และภาษาเวียดนามถิ่นใต้ โดยทั้งภาษาไทยถิ่นและภาษาเวียดนามถิ่นต่างก็มีความแตกต่าง

ในเรื่องระบบเสียง คำศัพท์ และรูปประโยค โดยเฉพาะระบบเสียงวรรณยุกต์ซึ่งแต่ละภาษาถิ่นในภาษาไทยถิ่นกลางก็มีความแตกต่าง ทั้งด้านจำนวนและสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์อย่างชัดเจน

ภาษาที่ใช้ในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคม เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ บริบทการใช้ภาษา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นตัวแปรอิสระ (independent variable) และเป็นปัจจัยภายนอก (external factor) ที่กำหนดสิ่งอื่นให้มีการแปรแต่ตัวเองไม่ถูกกำหนดโดยสิ่งใด (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556, น. 19) ในการวิเคราะห์ความหลากหลายทางภาษาจะยิ่งเห็นชัดเจนมากขึ้นเมื่อคู่สนทนาจากชุมชนภาษาที่แตกต่างกัน เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะมีวิธีการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน

การที่ภาษามีความหลากหลายเป็นคุณสมบัติหนึ่งของภาษาซึ่งมีความหลากหลายทั้งในชุมชนภาษาเดียวกันเองและชุมชนภาษาที่แตกต่างกัน (อนุชิต ต๋ามณีจินดา, 2566, น. 7) กล่าวได้ว่าภาษาได้รับอิทธิพลจากสังคมโดยตรงและการสัมผัสภาษาเป็นหนึ่งในปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดการแปรจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษา การเปลี่ยนแปลงไม่เพียงแต่มาจากอิทธิพลภาษาอื่นเท่านั้น สิ่งแวดล้อมจากถิ่นที่อยู่ที่อยู่เปลี่ยนแปลงไปก็ย่อมส่งผลต่อการแปรของภาษาด้วย ถิ่นที่อยู่อาศัยจึงถือเป็นหนึ่งในหลายปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลให้ภาษาที่ใช้เกิดการแปรทางภาษาหรือภาษาที่ใช้แตกต่างไปจากภาษาเดิม

เมื่อมนุษย์อพยพย้ายถิ่นฐานไปสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ อิทธิพลจากภาษาในถิ่นใหม่ย่อมส่งผลต่อภาษาที่ตนใช้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมที่ใช้สองภาษา (bilingual) หรือหลายภาษา (multilingual) การมีอิทธิพลต่อกันและกันของภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารนี้อาจเกิดจากการค้าขาย การเผยแพร่ศาสนา หรือการเมือง (จรัลวิไล จรุงโรจน์, 2557, น. 122) โดยเฉพาะในชุมชนของผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ผู้อพยพมีการใช้ภาษาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดกลไกต่าง ๆ เช่น การแทรกแซงภาษา การยืมคำ (borrowing) การสลับภาษา (code-switching) การปนภาษา (code-mixing) การเลือกใช้ภาษา (code-alternation) และการสร้างคำใหม่ (individual creation) ระหว่างภาษาแม่และภาษาใหม่ในถิ่นที่อยู่ใหม่จนเกิดปรากฏการณ์สัมผัสภาษา (ราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 247)

การแทรกแซงทางภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่พบมากที่สุดในกลุ่มผู้ใช้หลายภาษา โดยผู้ใช้ภาษานำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดอิทธิพลจากภาษาอื่น ๆ รอบตัวต่อกันและกัน หากระบบภาษามีความแตกต่างกันมากเท่าใดก็ยิ่งมีการแทรกแซง

ในระดับมากและแทรกแซงในหลาย ๆ ด้าน (Weinreich, 1950, p. 1 อ้างถึงใน พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546) เช่นเดียวกับการใช้ภาษาเวียดนามของเหยียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนซึ่งย่อมได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะการแทรกแซงด้านเสียง (phonic interference) ถือเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ง่ายที่สุดนอกเหนือจากการแทรกแซงด้านไวยากรณ์ (grammatical interference) การแทรกแซงด้านคำศัพท์ (lexical interference) และการแทรกแซงด้านอรรถศาสตร์ (semantic interference) ที่อาจเกิดขึ้นได้

2.4 นิยามศัพท์เฉพาะและสัญลักษณ์

2.4.1 เหยียดเกี้ยว (Việt kiều) [viət⁰kiəw²] เป็นคำประสมจีน-เวียดนาม (Sino-Vietnamese) ใช้เรียกชาวเวียดนามที่อพยพหรือตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในต่างประเทศ เป็นคำที่ชาวเวียดนามและชาวไทยเชื้อสายเวียดนามนิยมเรียกทับศัพท์และใช้กันอย่างแพร่หลาย

2.4.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม แทนด้วยหมายเลข 1 ถึง 6 ได้แก่

- 1 แทนหน่วยเสียง ngang /ŋa:ŋ¹/ หรือเสียงกลางระดับ
- 2 แทนหน่วยเสียง huyền /hwi:ɲ²/ หรือเสียงต่ำตก
- 3 แทนหน่วยเสียง sắc /sak³/ หรือเสียงกลางขึ้น
- 4 แทนหน่วยเสียง hỏi /hɔi⁴/ หรือเสียงต่ำตกขึ้น
- 5 แทนหน่วยเสียง ngã /ŋa:ɲ⁵/ หรือเสียงต่ำตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียงตอนท้าย
- 6 แทนหน่วยเสียง nặng /nan⁶/ หรือเสียงต่ำตก-หยุดกักที่เส้นเสียงตอนท้าย

2.4.3 หน่วยเสียงสระหลัก (nuclear; âm chính) คือ หน่วยเสียงที่เป็นเสียงหลัก ถือเป็นแกนสำคัญของพยางค์คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว ได้แก่ /i, e, ɛ, u, ɔ, ɔ̃, ə, ə̃, a, a:/ และหน่วยเสียงสระประสม ได้แก่ /iə, uə, uə/ (Đoàn, 2016, pp. 139-148)

2.4.4 หน่วยเสียงสระเลื่อน (prevocalle; âm đệm) คือ หน่วยเสียงที่ทำหน้าที่แปรเสียงของพยางค์หลังจากเริ่มออกเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /w/ หรือพยัญชนะ u เช่นในคำว่า què /kwe¹/ และพยัญชนะ o เช่นในคำว่า hoa /hwa¹/ และการไม่ปรากฏรูปพยัญชนะท้ายซึ่งปรากฏได้กับทุกหน่วยเสียงพยัญชนะต้น (âm đệm /zero/) เช่นในคำว่า me /me:ɲ¹/ (Đoàn, 2016, p. 129)

2.4.5 หน่วยเสียงกึ่งสระ (semi-vowel; bán nguyên âm) คือหน่วยเสียงที่มีลักษณะใกล้เคียงกับหน่วยเสียงสระ แต่มีหน้าที่เหมือนหน่วยเสียงพยัญชนะ ได้แก่ หน่วยเสียง /j/ เช่นในคำว่า tai /tai¹/, bảy /baj⁴/ และหน่วยเสียง /w/ เช่นในคำว่า mau /maw¹/, gào /ya:w⁶/ (Nguyễn, 2016, p. 55)

2.4.6 โปรแกรม Praat คือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้วิเคราะห์คลื่นเสียงพูดของมนุษย์

2.4.7 ค่าเซมิโทน คือค่าที่คำนวณมาจากค่าความถี่มูลฐานเพื่อลดความแตกต่างของระดับเสียงระหว่างบุคคลตามปัจจัยเพศ

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 ผู้บอกภาษา จำนวน 6 คน แบ่งเป็นเพศชาย 3 คน เพศหญิง 3 คน อายุระหว่าง 69 ถึง 83 ปี เป็นเหยียดที่เกี่ยวข้องที่เกิหรือเติบโตในชุมชนญวนสามเสน ได้รับการถ่ายทอดภาษาเวียดนามจากรุ่นสู่รุ่น ผู้บอกภาษายังใช้ภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวันกับครอบครัวและเหยียดเกี่ยวข้องในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความยินยอมจากผู้บอกภาษาตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หมายเลขอ้างอิงโครงการวิจัย อว 0601.24/2171

3.2 คำทดสอบ งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เหยียดเกี่ยวข้อง โดยใช้คำทดสอบซึ่งเป็นคำพื้นฐานจำนวน 248 คำเป็นตัวกำหนดบทสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้รูปภาพสำหรับคำง่ายและบัตรคำสำหรับคำยาก ผู้บอกภาษาจะออกเสียงคำทดสอบ คำละ 1 ครั้ง

คำทดสอบสร้างจากสระเดี่ยว 12 หน่วยเสียง ได้แก่ i /i:/, è /e:/, e /ɛ:/, a (ach, anh) /ɛ:/, u /u:/, u /u:/, ô /o:/, o /ɔ:/, ơ /ə:/, â /ə/, a /a:/, ă, a (au, ay, ai) /a, a:/ และสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ iè (yè, ia, ya) /ie:/, uơ, ua /uə:/, uô, ua /uə/ รวมกับเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 6 หน่วยเสียง โดยกำหนดขึ้นภายใต้กรอบคำศัพท์ตาม EFEO-CNRS-SOAS word list for linguistic fieldwork in Southeast Asia (HAL SHS, 2022) คำทดสอบทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้รูปแบบพยางค์ทั้ง 4 รูปแบบในภาษาเวียดนาม ได้แก่ พยางค์เปิด (âm tiết mở) พยางค์กึ่งเปิด (âm tiết nửa mở) พยางค์ปิด (âm tiết khép) พยางค์กึ่งปิด (âm tiết nửa khép) จึงถือว่าครอบคลุมพยางค์ในภาษาเวียดนามทั้งหมด

3.3 อุปกรณ์และโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัย บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงแบบพกพาชื่อ Zoom รุ่น H1n โปรแกรมสำหรับตัดเสียง คือ Audacity และโปรแกรมที่ใช้วิเคราะห์เสียง คือ Praat6.2.23-win32 ความถี่ในการอัดเสียงและวิเคราะห์เสียง คือ 22,050 Hz ที่ 16-bit/mono ซึ่งเป็นคลื่นความถี่ที่เหมาะสมสำหรับเสียงมนุษย์ ขณะบันทึกเสียงผู้บอกภาษาจะมีช่วงพักระหว่างการบันทึกเสียงทุก 20-30 นาที เนื่องจากผู้บอกภาษามีอายุมากแล้ว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม Praat เวอร์ชัน praat6223_win32 และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบกราฟเส้น โดยนำค่าความถี่มูลฐาน F_0 มาคำนวณหาค่าเซมิโตนด้วยสูตรตามแนวคิดของคัจฉินัฐ จิตวิริยนนท์ (2558) ดังนี้

$$\text{ค่าเซมิโตน} = 12 \times \log (\text{ค่า } F_0 \text{ ที่ต้องการแปลงค่า/ค่าอ้างอิง}) / \log(2)$$

ค่าอ้างอิงคือค่า F_0 ที่ต่ำสุดที่สุดของชุดข้อมูลในงานวิจัยนี้ คือ 75.46 Hz ทำให้ค่านี้จะถูกปรับเป็นค่าเซมิโตนคือ 0 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ด้วยตัวเลข 2-3 จำนวนตามการเปลี่ยนระดับเสียงวรรณยุกต์ นอกจากนั้นยังมีการอธิบายสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ในแกน Y ซึ่งเป็นค่าเซมิโตน โดยแบ่งออกเป็น 5 ช่องแทน 5 ระดับเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

ค่าเซมิโตน 0-5 แทน ระดับเสียง 1 คือ เสียงวรรณยุกต์ระดับต่ำ

ค่าเซมิโตน 5-10 แทน ระดับเสียง 2 คือ เสียงวรรณยุกต์กลางค่อนข้างต่ำ

ค่าเซมิโตน 10-15 แทน ระดับเสียง 3 คือ เสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง

ค่าเซมิโตน 15-20 แทน ระดับเสียง 4 คือ เสียงวรรณยุกต์ระดับกลางค่อนข้างสูง

ค่าเซมิโตน 20-25 แทน ระดับเสียง 5 คือ เสียงวรรณยุกต์ระดับสูง

? แทน การหยุดกักที่เส้นเสียง

4. ผลการวิจัย

4.1 รูปแปรของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม

ระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนมีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ngang, huyền, sắc, hỏi, ngắ และ ngắng ซึ่งมีจำนวนหน่วยเสียงเท่ากับในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ แต่เมื่อเปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 6 หน่วยเสียงของเหวียดเกี้ยวกับแนวคิดเรื่องวรรณยุกต์ของ Hoàng (2009) และ Doàn (2016) เพื่อวิเคราะห์สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสน พบว่ามีสัญลักษณ์ดังนี้

4.1.1 สัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ ngang พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเสียงกลางระดับ [33], [44] อีกทั้งยังปรากฏเสียงกลางตก เช่น [32], [42], [43] ในทุกรูปแบบพยางค์ ซึ่งปรากฏเพียงส่วนน้อย ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 312-441 มิลลิวินาที

4.1.2 สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ huyén พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเสียงกลางตก [21], [31], [32], [41], [42], [43] อีกทั้งยังปรากฏเสียงกลางระดับ [22], [32], [33], [44] เสียงต่ำขึ้นตก [132] และเสียงกลางขึ้นตก-หยุดกักที่เส้นเสียง [352?] ในพยางค์ กึ่งปิดซึ่งปรากฏเพียงส่วนน้อย ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 301-469 มิลลิวินาที

4.1.3 สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ sǎc พบว่า มี 6 รูปแปร คือ เสียงกลางขึ้น [23], [24], [34], [35], [45] เสียงกลางตกขึ้น [313], [325] [425], [434], [435] อีกทั้งยังปรากฏเสียงสูงตกขึ้น [534], [535] เสียงกลางขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง [34?] และเสียงกลางตกขึ้น [313?] ในพยางค์กึ่งปิด และเสียงกลางระดับ [33], [44] ในพยางค์ปิด ซึ่งปรากฏเพียงส่วนน้อย ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 148-443 มิลลิวินาที

4.1.4 สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ hòi พบว่า มี 4 รูปแปร คือ เสียงกลางตกขึ้น [323], [324], [423], [434] เสียงกลางตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง [212?], [314?], [315?], [323?], [413?], [423?] เสียงกลางตก [21], [31], [34], [42], [41] ในทุกรูปแบบพยางค์ และเสียงกลางตก-หยุดกักที่เส้นเสียง [41?], [42?] ในพยางค์กึ่งเปิดและพยางค์กึ่งปิด ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 305-438 มิลลิวินาที

4.1.5 สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ ngǎ พบว่า มี 4 รูปแปร คือ เสียงกลางตกขึ้น [213], [323], [434], [435] เสียงกลางตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง [313?], [315?], [324?], [325?], [414?], [423?], [435?] เสียงกลางขึ้น [23], [24], [35], [45] และเสียงกลางขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง [23?], [35?], [34?] ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 330-462 มิลลิวินาที

4.1.6 สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ nǎng พบว่า มี 3 รูปแปร คือ เสียงกลางตก [31], [32], [42], [43] เสียงกลางตกขึ้น [323], [325], [435] เสียงกลางตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง [313?], [325?], [412?], [434?] ค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 179-288 มิลลิวินาที

4.2 การเทียบเคียงเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี่ยวกับภาษาถิ่นภาษาเวียดนาม

ระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี่ยวในชุมชนญวนสามแสนมีจำนวนเท่ากับจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ แต่ในด้านสัทลักษณะ กลับมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีเพียงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngang และ ngǎ ที่มีสัทลักษณะตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ huyén มีความใกล้เคียงกับภาษา

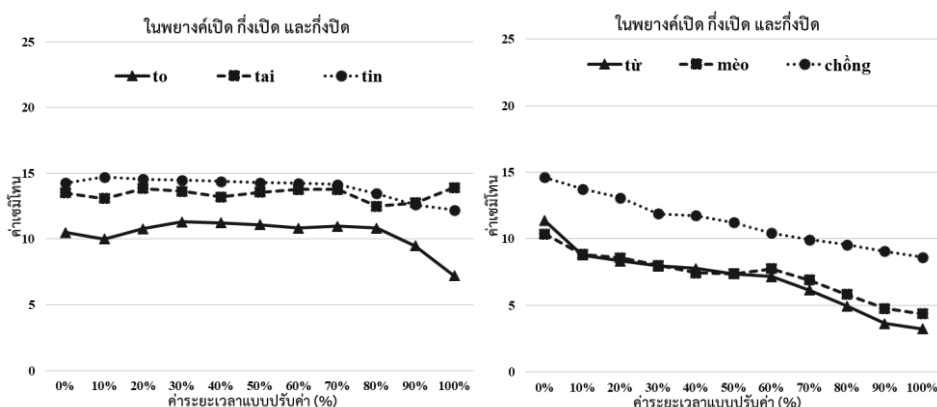
เวียดนามถิ่นกลาง ในขณะที่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ *sắc* และ *hỏi* มีความใกล้เคียงกับใกล้เคียงกับทั้งภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นกลาง ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ *găng* มีความใกล้เคียงกับทั้งภาษาเวียดนามทั้ง 3 ถิ่นหลัก คือ ภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ ถิ่นกลาง และถิ่นใต้

4.2.1 เสียงวรรณยุกต์ *ngang* ของเหวียดเกี๋ยวมีสัทลักษณะเสียงตรงกับเสียงวรรณยุกต์ *ngang* ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือซึ่งเป็นเสียงกลางระดับ ดังแสดงในภาพที่ 2 (ด้านซ้ายมือ)

4.2.2 เสียงวรรณยุกต์ *huyền* ของเหวียดเกี๋ยวมีสัทลักษณะเสียงตรงกับเสียงวรรณยุกต์ *huyền* ในภาษาเวียดนามถิ่นกลางซึ่งเป็นเสียงกลางตก ดังแสดงในภาพที่ 2 (ด้านขวามือ)

ภาพที่ 2

ตัวอย่างค่าเอมิโตนของเสียงวรรณยุกต์ *ngang* (ซ้าย) และ *huyền* (ขวา) ของเหวียดเกี๋ยวกในชุมชนชนวนสามแสน

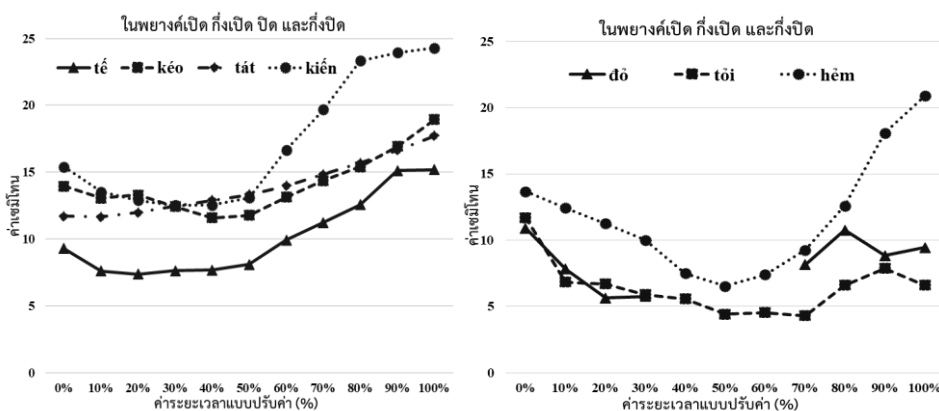
4.2.3 เสียงวรรณยุกต์ *sắc* ของเหวียดเกี๋ยวมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ *sắc* ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือซึ่งเป็นเสียงกลางขึ้น อีกทั้งยังตรงกับการเปลี่ยนระดับเสียงสูงต่ำวรรณยุกต์ *sắc* ในภาษาเวียดนามถิ่นกลางซึ่งเป็นเสียงตกขึ้น ทั้งนี้ระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ *sắc* ของเหวียดเกี๋ยวกสูงกว่าในภาษาเวียดนามคือระดับเสียงสูงต่ำวรรณยุกต์ *sắc* ของเหวียดเกี๋ยวกคือระดับกลาง ในขณะที่ระดับเสียงสูงต่ำวรรณยุกต์ *sắc* ของภาษาเวียดนามถิ่นกลางคือระดับต่ำ นอกจากนั้นค่าระยะเวลาของพยางค์ในเสียงวรรณยุกต์

sắc ในพยางค์ปิดพบว่ามีความน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับรูปแบบพยางค์อื่น ๆ ซึ่งตรงกับสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ sắc ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและภาษาเวียดนามถิ่นกลางในพยางค์ปิดและในพยางค์สระเสียงสั้น ดังแสดงในภาพที่ 3 (ด้านซ้ายมือ)

4.2.4 เสียงวรรณยุกต์ hòi ของเหวียดเกี๋ยวมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ hòi ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือซึ่งเป็นเสียงต่ำตกขึ้นและใกล้เคียงกับสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ hòi ในภาษาเวียดนามถิ่นกลางซึ่งเป็นเสียงต่ำตก-หยุดกักที่เส้นเสียง การหยุดกักที่เส้นเสียงนี้เห็นได้จากการขาดช่วงของคลื่นเสียงในตอนกลางของพยางค์ ทั้งนี้ระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ hòi ของเหวียดเกี๋ยวสูงกว่าในภาษาเวียดนาม ดังแสดงในภาพที่ 3 (ด้านขวามือ)

ภาพที่ 3

ค่าเฉลี่ยโทนของเสียงวรรณยุกต์ sắc (ซ้าย) และ hòi (ขวา) ของเหวียดเกี๋ยวในชุมชนญวนสามแสน

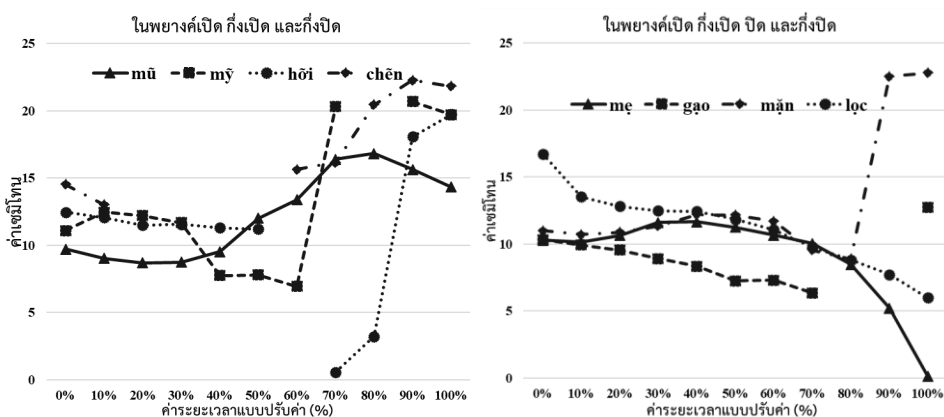

4.2.5 เสียงวรรณยุกต์ ngã ของเหวียดเกี๋ยวมีการเปลี่ยนระดับเสียงตรงกับเสียงวรรณยุกต์ ngã ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือซึ่งเป็นเสียงต่ำตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง การหยุดกักที่เส้นเสียงนี้เห็นได้จากการขาดช่วงของคลื่นเสียงในตอนท้ายของพยางค์ ทั้งนี้ระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ ngã ของเหวียดเกี๋ยวสูงกว่าในภาษาเวียดนามคือเป็นเสียงกลางตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง ดังแสดงในภาพที่ 4 (ด้านซ้ายมือ)

4.2.6 เสียงวรรณยุกต์ nǎng ของเหวียดเกี้ยวมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ nǎng ในภาษาเวียดนามทั้ง 3 ถิ่น กล่าวคือ มีการเปลี่ยนระดับเสียงเช่นเดียวกับภาษาเวียดนามถิ่นใต้คือเป็นเสียงต่ำตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง กล่าวคือ เหวียดเกี้ยวมีการหยุดกักที่เส้นเสียงซึ่งเห็นได้จากการขาดช่วงของคลื่นเสียงในตอนท้ายของพยางค์ แต่สัทลักษณะนี้ไม่ปรากฏในเสียง nǎng ของภาษาเวียดนามถิ่นใต้ และระดับเสียงสูงต่ำในเสียง nǎng ของเหวียดเกี้ยวสูงกว่าในภาษาเวียดนาม ทั้งนี้เสียงวรรณยุกต์ nǎng ของเหวียดเกี้ยวเป็นเสียงกลางตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียง อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนระดับเสียงเป็นเสียงตกเช่นเดียวกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นกลาง โดยมีระดับเสียงสูงต่ำระดับกลางเช่นเดียวกับภาษาเวียดนามถิ่นกลางแต่ไม่ปรากฏการหยุดกักที่เส้นเสียง ยกเว้นรูปแปรเสียงกลางตกขึ้นและเสียงกลางขึ้น นอกจากนั้นค่าระยะเวลาของพยางค์โดยเฉลี่ยของเสียง nǎng อยู่ระหว่าง 179-288 มิลลิวินาที ซึ่งเป็นค่าระยะเวลาที่สั้นที่สุดในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยว นั้นตรงกับระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามและถือเป็นสัทลักษณะเด่นของเสียง nǎng ดังแสดงในภาพที่ 4 (ด้านขวามือ)

ภาพที่ 4

ค่าเฉลี่ยของเสียงวรรณยุกต์ *ngũ* (ซ้าย) และ *nǎng* (ขวา) ของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามแสน

หากพิจารณาระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ พบว่ามีเพียงเสียง ngang, huyén และ sác ที่ตรงกับในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม โดยเสียง ngang อยู่ในระดับกลาง ซึ่งตรงกับในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ เสียง huyén อยู่ในระดับกลางซึ่งตรงกับในภาษา

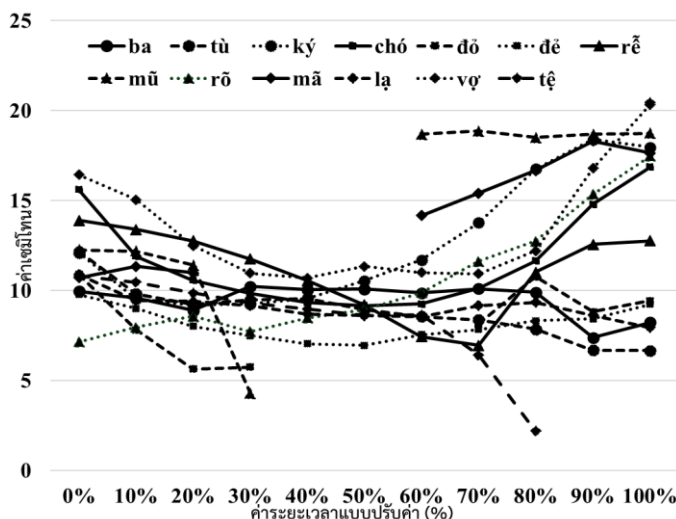
เวียดนามถิ่นกลาง และเสียง *săc* อยู่ในระดับกลางซึ่งตรงกับในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ ในขณะที่ระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ *hỏi*, *ngã* และ *ngãng* แตกต่างจากระดับเสียงสูงต่ำของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม

ส่วนการเปลี่ยนระดับเสียงของวรรณยุกต์ พบว่าเสียง *ngang* ของเหวียดเกี้ยว ซึ่งเป็นเสียงระดับและเสียง *huyền* ซึ่งเป็นเสียงตกตรงกับภาษาเวียดนามทั้ง 3 ถิ่น ในขณะที่เสียง *săc* ซึ่งมีหลายรูปแปร พบว่ารูปแปรเสียงขึ้นของ *săc* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นใต้ รูปแปรเสียงตกขึ้นของ *săc* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นกลาง จึงกล่าวได้ว่าเสียง *săc* ของเหวียดเกี้ยวตรงกับภาษาเวียดนามทั้ง 3 ถิ่น เช่นเดียวกับเสียง *hỏi* ที่มีหลายรูปแปร พบว่ารูปแปรเสียงตกขึ้นของเสียง *hỏi* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ และรูปแปรเสียงตก-หยุดกักที่เส้นเสียงในพยางค์กึ่งเปิดและพยางค์กึ่งปิดของเสียง *hỏi* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นกลาง ในขณะที่เสียง *ngã* ซึ่งมีรูปแปรจำนวนมากที่สุด แต่มีเพียงรูปแปรเสียงตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียงที่ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ ในขณะที่รูปแปรเสียงตกขึ้น-หยุดกักที่เส้นเสียงของวรรณยุกต์ *ngãng* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นกลาง และรูปแปรเสียงตกขึ้นของ *ngãng* ตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นใต้ จึงกล่าวได้ว่าเสียง *ngãng* ของเหวียดเกี้ยวตรงกับภาษาเวียดนามทั้ง 3 ถิ่นเช่นเดียวกับเสียง *ngang*, *huyền* และ *săc* ดังกล่าวข้างต้น

สำหรับการหยุดกักที่เส้นเสียงซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญในเสียงวรรณยุกต์ *hỏi* ในภาษาเวียดนามถิ่นกลาง เสียงวรรณยุกต์ *ngã* ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ และเสียงวรรณยุกต์ *ngãng* ในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและถิ่นกลางยังคงปรากฏในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวซึ่งเห็นได้จากการขาดช่วงของคลื่นเสียงในพยางค์ของวรรณยุกต์เหล่านี้ นอกจากนั้นยังพบการหยุดกักที่เส้นเสียงในเสียง *săc* รูปแปรเสียงกลางตกขึ้น [313?] ในพยางค์กึ่งปิด ซึ่งแตกต่างไปจากสัญลักษณ์เสียง *săc* ในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม แต่ปรากฏเป็นเพียงส่วนน้อยจึงถือว่าไม่นัยสำคัญ สัญลักษณ์ของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกิวดังสรุปไว้ในภาพที่ 5 และตารางที่ 3

ภาพที่ 5

ค่าเฉลี่ยของเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 6 หน่วยเสียงในพยางค์เปิด

5. อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า เสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกว๋วในชุมชนญวนสามเสนถือเป็นการผสมผสานสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์เวียดนามทั้ง 3 ภาษาถิ่นหลักสอดคล้องกับภูมิหลังของชุมชนญวนสามเสนที่มีการเคลื่อนย้ายของเหวียดเกว๋วและผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อยู่หลายครั้ง จึงทำให้สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกว๋ว ในชุมชนนี้มีเอกลักษณ์และแตกต่างไปจากสำเนียงของเหวียดเกว๋วในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเหวียดเกว๋วอาศัยอยู่มากที่สุด ซึ่งใช้สำเนียงเวียดนามถิ่นเหนือและสำเนียงเวียดนามถิ่นกลาง (Phatcharaphong Phubetpeerawat, 2014) (Phatcharaphong Phubetpeerawat, 2022) โดยเฉพาะการทับซ้อนของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă และ năng ซึ่งตรงกับระบบเสียงวรรณยุกต์ในพื้นที่แห่งนี้ อีกทั้งการทับซ้อนของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngă และ hoi ของเหวียดเกว๋วในจังหวัดมุกดาหารซึ่งตรงกับระบบเสียงวรรณยุกต์ของเมืองเว้ ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นหลักฐานยืนยันได้อย่างชัดเจนถึงการคงอยู่ของสำเนียงเวียดนามถิ่นกลางของเหวียดเกว๋วในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้สำเนียงของเหวียดเกว๋วในชุมชนญวนสามเสนกลับมีความเฉพาะเนื่องจากความแตกต่างของ

ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ภูมิสำเนาของชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามา ถิ่นที่อยู่อาศัยในประเทศไทย รวมทั้งการสัมผัสภาษา

ผลการวิจัยที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ จำนวนรูปแปรของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนมีความสอดคล้องกับจำนวนรูปแปรระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี้ยวในจังหวัดนครพนม (Patthida Bunchavalit) (2021) โดยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ngang และ huyền มีจำนวนรูปแปรน้อยที่สุด ในขณะที่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ sắc, hỏi, ngã และ nặng มีจำนวนรูปแปรมากที่สุด เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระดับเสียงของวรรณยุกต์ส่งผลต่อจำนวนรูปแปรที่เกิดขึ้น หากการเปลี่ยนแปลงระดับเสียงของวรรณยุกต์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดย่อมส่งผลให้รูปแปรมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย โดยเหวียดเกี้ยวสามารถรักษาการเปลี่ยนระดับเสียงแบบกลางระดับในวรรณยุกต์ ngang และแบบกลางตกในวรรณยุกต์ huyền ไว้ได้ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนระดับเสียงของวรรณยุกต์ทั้งสองหน่วยเสียงนี้พบว่าไม่ซับซ้อนเมื่อเทียบกับเสียงวรรณยุกต์ sắc, hỏi, ngã และ nặng จึงส่งผลให้วรรณยุกต์ ngang และ huyền มีจำนวนรูปแปรน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้นรูปแปรของเสียงวรรณยุกต์ hỏi, ngã และ nặng ที่ไม่ปรากฏพร้อมกับการหยุดกักที่เส้นเสียงซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญในระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม ปรากฏการณ์นี้สามารถทำนายได้ว่าการหยุดกักที่เส้นเสียงมีแนวโน้มจะหายไปในอนาคต เหวียดเกี้ยวสามารถรักษาได้เพียงการเปลี่ยนระดับเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น อย่างไรก็ตามรูปแปรทั้งหมดของทุกหน่วยเสียงวรรณยุกต์เวียดนามสามารถใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ

สำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนได้แสดงถึงการคงอยู่ของเสียงวรรณยุกต์เวียดนาม ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลจากการสัมผัสภาษากับภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ในชุมชนตั้งแต่อดีต ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ภาษาเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในประเทศไทยมีความแตกต่างไปจากภาษาเวียดนามของชาวเวียดนามที่ใช้ในประเทศเวียดนาม ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าสำเนียงเวียดนามของเหวียดเกี้ยวในชุมชนญวนสามเสนมีความแตกต่างจากสำเนียงดั้งเดิมของเวียดนาม จากตารางที่ 3 เห็นได้ว่าทุกหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีการเปลี่ยนระดับเสียงตรงกับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือและจากการพิจารณาด้วยการฟังของผู้วิจัยเองก็พบว่าเป็นเช่นนั้น แต่เมื่อผู้บอกภาษาออกเสียงคำทดสอบที่ขึ้นต้นด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /tʃ/ ในคำว่า trǎng /tʃaŋ³/ และหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /z/ ในคำว่า rǎng /zaŋ¹/, ròi /zo:j²/, ràn /za:n³/ ได้แสดงถึงการคงอยู่ของภาษาเวียดนามถิ่นกลางในชุมชนนี้ได้อย่างชัดเจน

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจในด้านคำศัพท์ซึ่งเกี่ยวข้องในชุมชนนี้ใช้คำศัพท์ที่เฉพาะ เช่น เสือ ใช้คำว่า cōp /kɔ:p⁶/, เวลา ใช้คำว่า thi giə /tʰi:²zə²/, สีม่วง ใช้คำว่า tím huế /ti:m⁵hue:³/, เหนียว ใช้คำว่า dai /za:j¹/ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ผู้วิจัยไม่เคยได้ยินในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือ ส่วนภาษาเวียดนามถิ่นใต้ปรากฏเพียงการเปลี่ยนระดับเสียงในรูปแปรของวรรณยุกต์ ngang, huyền, sắc และ nặng ซึ่งหากพิจารณาด้วยการฟังจะไม่สามารถจำแนกได้ จึงถือว่าเป็นสัทลักษณะที่ไม่เด่นชัด

นอกจากนั้นวิธีการเขียนวรรณยุกต์ sắc ของเขียดเกี่ยวข้องลุ่มนี้จะเขียน โดยการขีดตั้งตรง ไม่เขียนเอียงไปด้านขวาเหมือนปัจจุบัน ดังนั้นหากจำเป็นต้องเขียนคำศัพท์ด้วยลายมือในการเก็บข้อมูล การเขียนวรรณยุกต์ sắc ในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยป้องกันความสับสนระหว่างรูปเขียนวรรณยุกต์ huyền และ sắc ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูลมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้นและประหยัดเวลา

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนผู้บอกภาษา เนื่องจากเขียดเกี่ยวข้องที่ยังสามารถใช้ภาษาเวียดนามสื่อสารได้มีจำนวนน้อยและมีเขียดเกี่ยวข้องบางส่วนที่ไม่ต้องการเปิดเผยว่าตนเองและครอบครัวมีเชื้อสายเวียดนาม นอกจากนี้ในชุมชนนี้ยังไม่เคยมีการทำวิจัยด้านระบบเสียงภาษาเวียดนามมาก่อน จึงทำให้เขียดเกี่ยวข้องบางส่วนไม่สะดวกที่จะให้เก็บข้อมูลเสียง ผู้วิจัยจึงค้นหาผู้บอกภาษาได้เพียง 6 คนซึ่งถือว่าเป็นจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามช่วงอายุของผู้บอกภาษาที่ชัดเจนและจำนวนคำทดสอบที่ครอบคลุมโครงสร้างพยางค์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนามนั้นสามารถเป็นตัวแทนของระบบเสียงวรรณยุกต์เวียดนามในชุมชนนี้ได้

ตารางที่ 3

การจำแนกสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเขียดเกี่ยวข้องตามภาษาถิ่นเวียดนาม

สัทลักษณะ	ภาษาถิ่น	วรรณยุกต์				
		ngang	huyền	sắc	hỏi	ngã
ระดับเสียงสูงต่ำ	เหนือ	✓		✓		
	กลาง		✓			
	ใต้			✓		

ตารางที่ 3

การจำแนกสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์เวียดนามของเหวียดเกี่ยวกับภาษาถิ่นเวียดนาม (ต่อ)

สัทลักษณะ	ภาษาถิ่น	วรรณยุกต์					
		ngang	huyền	sắc	hỏi	ngã	nặng
การเปลี่ยนระดับเสียง	เหนือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	กลาง	✓	✓	✓	✓		✓
	ใต้	✓	✓	✓			✓
การหยุดกักที่เส้นเสียง	เหนือ					✓	✓
	กลาง				✓		✓
	ใต้						

เอกสารอ้างอิง

- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2521). *ญวนอพยพ*. เจริญวิทย์การพิมพ์.
- งามพิศ สัตย์สรวง. (2551). *สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาครอบครัวญวน*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัลวิไล จรูญโรจน์. (2557). *ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมชัย ชัยชมภู. (2548). *การแปรของภาษาเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย* [ปริญาดุุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. หอสมุดและคลังความรู้ของมหาวิทยาลัยมหิดล. <https://mulinet11.li.mahidol.ac.th/e-thesis/4336795.pdf>
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชา. (2494). *เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองญวนและเมืองเขมรในรัชกาลที่ 2*. งานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงอภัยสงคราม (รัชมหาโชติติก). หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- ทรงกต ปานเชียงวงศ์. (2556). *ภาษาเวียดนามสำหรับผู้เริ่มเรียน*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนโชติ เกียรติดิษฐ์. (2558). คำให้การสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ยุคล่าอาณานิคมในจีน พม่า เวียดนาม และอินโดนีเซีย. *วารสารดำรงวิชาการ*, 14(2), 1-28.

- ปาริชาติ ปาวิชัย. (21 มกราคม 2562). อย่เชียงสือ กัษัตริย์เวียดนาม เต็มใจมาฟังพระบรมโพิธิสมภาร?!. *มติชนออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_1328081
- ผณินทรา ธีรานนท์. (2556). *เสียงวรรณยุกต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กำเนิดและพัฒนาการ*. ขอบพิมพ์.
- พระครูบริหารอนัมพรต. (2507). *ประวัติพระสงฆ์อนัมนิกายในราชอาณาจักรไทยและประวัติความเป็นมาของชนเชื้อชาติญวนในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ซึ่งเกี่ยวกับประเทศไทย*. ประชาชน.
- พินรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป)*. เอปิชอินเตอร์กรุป.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตย์. (2525). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2521). *ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย*. แพร่พิทยา.
- ศุจิณัฐ จิตวิริยนนท์. (2558). *วรรณยุกต์คำพูดเดี่ยวและอิทธิพลของวรรณยุกต์ที่มีต่อกันในคำพูดต่อเนื่องภาษาปะโอ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา รัตนกุล. (2531). *นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกและตระกูลจีน-ทิเบต*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสภณา ศรีจำปา. (2538). *การออกเสียงภาษาเวียดนามตามแนวภาษาศาสตร์*. สหธรรมิก.
- อนุชิต ตุ่มณีจินดา. (2566). *ภาษา (ศาสตร์) กับสังคมและการสอน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brunelle, M. (2009). Tone perception in Northern and Southern Vietnamese. *Journal of Phonetics*, 37(1), 79-96.
- Đoàn, Th. Th. (2016). *Ngữ âm tiếng Việt*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
- HAL SHS. (2022). *EFEO-CNRS-SOAS word list for linguistic fieldwork in Southeast Asia*. <https://shs.hal.science/halshs-01068533>

- Hoàng, Th. Ch. (2009). *Phương ngữ học tiếng Việt*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn, V. L. & Edmondson, J. A. (1998). Tones and voice quality in modern Northern Vietnamese: Instrument case studies. *Mon-Khmer Studies*, 28, 1-18.
- Nguyễn, Th. Gi. (2016). *Từ điển khái niệm Ngôn ngữ học*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn, Th. Gi. (2017). *Lược sử Việt ngữ học*. Nhà xuất bản Tri thức.
- Nguyễn, Th. M. Ch. (2016). *Hệ thống thanh điệu trong phương ngữ Mường Kim Thượng: Một nghiên cứu thực nghiệm về tần số cơ bản, thời lượng, và các kiểu tạo âm* [Luận văn Thạc sĩ]. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn.
- Patthida Bunchavalit. (2021). *Biến thể thanh điệu tiếng Việt qua các thế hệ Việt kiều ở tỉnh Nakhon Phanom, Thái Lan* [Luận án tiến sĩ]. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn.
- Phạm, H. A. (2003). *Vietnamese Tones: A new analysis*. Routledge.
- Phatcharaphong Phubetpeerawat. (2014). *Khảo sát hệ thống ngữ âm tiếng Việt của người Thái Lan gốc Việt ở huyện Muang, tỉnh Nakhon Phanom (có liên hệ với tiếng Việt ở Việt Nam)* [Luận văn Thạc sĩ]. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn.
- Phatcharaphong Phubetpeerawat. (2022). *Hệ thống ngữ âm tiếng Việt của Việt kiều ở tỉnh Mukdahan, Thái Lan* [Luận án Tiến sĩ]. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn.
- Songgot Paanchiangwong. (2010). *Khảo sát tiếng Việt ở vùng Đông Bắc Thái Lan (trên cứ liệu một cộng đồng người Việt)* [Luận án tiến sĩ Ngôn ngữ học]. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn.
- Thompson, L. C. (1984-1985). A Vietnamese Grammar. *Mon-Khmer Studies Journal*, 13-14, 1-367.
- Trần, Tr. D. (2009). Về mối quan hệ giữa các ngôn ngữ Nam Á và Nam Đảo ở Đông Nam Á. *Tạp chí Khoa học, Đại học Quốc gia Hà Nội*, 25, 121-126.

- Trịnh, C. L. (2007). *Sự biến đổi ngôn từ của các cộng đồng chuyển cư đến thủ đô : Nghiên cứu trường hợp cộng đồng Nghệ Tĩnh ở Hà Nội*. Nhà xuất bản Khoa học Xã hội.
- Vũ, Th. Ph. (1982). Phonetic properties of Vietnamese tones across dialects. *Papers in Southeast Asian Linguistics: Tonation*, 8, 55-76.